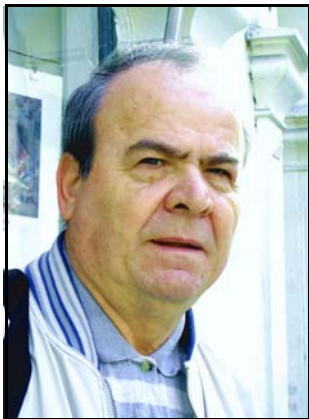

Tar Károly hetven éves

Lászlóffy Csaba levele

Kedves Tarcsi!

„Kívánok nektek európai tudatot!” – így kezdődik 1987-es január 2-i naplód (FARAGOTT FÁJDALOM című kötet). Nem hiszem, hogy akkor megfordult volna a fejedben vagy bármelyikünkében, hogy svédországi magyar író lesz belőled valaha is. Elmondhatom, hogy Te lettél a legkalandosabb életű (író)barátom.

Húsz évvel ezelőtti naplójegyzeted ma is eleven, ha úgy tetszik, „szagos” kordokumentum. Idézek belőle: „Csont és bőr szarvasmarha áll roskatagon a Mihai Viteazul szobor mellett. Olyan, mint sok tévesz istállójában számos társa... Messziről látszik gondozatlansága, bőrén vastagon áll a trágya, szőrét csomókba ragasztotta a trágyalé. Valaki – talán az ujjaival – ezt írta az oldalára: Epoca Ceausescu. Rendőrök jöttek, pokrócot dobtak a tehen hátára. Gyorsan teherautó jött, eltakarították a tehenet. A vágóhídi munkások még elolvashatták a tehen oldalára rótt feliratot...”

És még egy (ugyancsak egy 1987-es) bejegyzés: „Márciustól a magyar nyelvű elemi iskolában román nyelvű ábécéskönyvből tanítják a tanulókat...” Mennyi mindent értünk meg, Tarcsi, együtt, amire ma már nem kíváncsi ez a „szép új világ”. Nem köszöntőbe kívánczó kifakadás ez, tudom, de a nyilvánosság elé kerülő magánlevélben az elidőzés az ürügyül szolgáló életküzőbön (70 év!) a mára tán hihetetlennek (naivságnak, ostobaságnak?) tűnőt is kikotorja a por meg hamu alól, még ha fájdalmas is – semmiképpen sem megkönnyebbítően röhöggető számunkra –, az a sommázó megjegyzésed például, hogy „a riporter dolga a biztatás”. Ki olvassa ki ma ebből, itt vagy ott, az üldöztetés, a szexusmegfigyelés ellenére is igenelt ellenállást? (A Baba mosolyát látom magam előtt, miközben te egy nehéz, megalázó terepútról hazaérve arra gondolsz, hogy: megérted – „ekkor megértettem” – a félelmet, amely az íróat alattomosan gyomrozza az utazás legváratlanabb pillanataiban hatalmába keríti...)

Regény, elbeszélés, riport, abszurd dráma, vers, szerkesztés, lapkiadás... és fémipari technikum, lakatosmesterség, műszaki rajzolás és tervezés, bukaresti újságíró „fejtágtató”, román-magyar nyelv és irodalomtanári, sajtóvezető képző, robotolás napilapnál és hetilapnál; gyermeklapok főszerkesztője, megyei közmű-

velődési felügyelő, zsebszínház-alapító, lapalapító, külföldi rádiótudósító... ne is folytassam. Hány élet szükségeltetik mindehhez – holott még csak itthoni „előéleted” főbb funkcióit sorolhatom; a folytatás, az utóélet színtere számomra inkább csak hallomás, mint ahogy hallomásból (se) értesültek mostani híveid és közönséged arról, hogy mit műveltél itthon, azonkívül, ami a kötetekben fennmarad.

Kísérleti ember voltál s vagy, Tarcsi! Most jövök rá döbbenettel, hogy az én blazírt Kennedy-vigyorú néhai kollégám s barátom ki is tulajdonképpen, mármint olyan értelemben... Azt hiszem, minden értelemben. (Mintha egy porcelán bőrű ártatlan pofikájú csajról, akin az ember az utcasarkon befordulva minden reggel kedvére legelteti tekintetét, váratlanul az derülne ki, hogy egy újabb Mata Hari!... Csak hát ez az egész nem ilyen vicces sztori, Neked, aki megélted különösképpen nem az).

A kétségbeesés lehetőségeiből rajtoltál – onnan indult minden. Magántragédiá(k)ból rohantál világgá – ahogyan ismerlek, csak magadban szűkölve –, és valahányszor új otthonodból hazatérsz Erdélybe, ide Kolozsvárra, még nehezebb lesz a szíved – néhai magadra, és ránk is gondolva, persze. Hisz 1989 utolsó napjaiban még itt próbáltál meg mindent újrakezdeni velünk – nagy lendülettel szerveztél, támadtál, védekeztél, írtál, hogy aztán az igazi (belső) forradalom helyett csak a keserűség gyűljön benned. De nem menekültél, állítom; mint ahogy korábban, a diktatúra idején sem fordult meg ilyen megoldás a fejedben. Mikor mégis rászántad magad, azt hittem, önkéntes száműzetés lesz belőle... S lám! A Lundi Lap, a Magyar Liget, majd a dél-svédországi magyarok családi lapja után az Ághegy (a skandináviai magyar irodalmi és művészeti „lapfolyam”) vas-kos gyűjteménykötetei! Meg a lundí rádió magyar adásának szerkesztése. Az Ághegy-Liget Baráti Társaság alapítója, tiszteletbeli elnöke és egy svéd lap főszerkesztője vagy; amikor ez utóbbit említetted nálunk itthon, tarkarcsi - („Tisztafej”-vagy „Facsiga”) -viccnek vettem.

De hát voltak Neked még irodalmi szinten is ilyen „tótágas pillanataid”. Nem győzöm az idézőjeleket, pedig – fele se tréfa –, most épp a SZERENÁD-ban olvasott vallomásod jut eszembe, hogy: „régóta egyedül vagyok, magamban küzdöttem át az éjszakát, a szekrény fenyegetően magaslott fölém, könyveid egykedvűen hallgattak... és egyre ijesztebbek voltak a kintről beszűrődő hangok”. Teli találat ez, bár életed, családod csonkulása alaposan ráduplázott. A Zsoltotok tragédiája, majd asszonyod halála... Tíz éve már annak is hogy „svéd-magyar unokáid nevelésére” áttelepültél Svédországba.

Ha ilyen egyszerű lett volna. Mintha csak a fiad emlékét őrző, megrendítően igaz és szép könyv, Az ISMERET KATONA elé írt Illyés Gyula-mottót tesztésénél meg újjáéledésed: „Higgyétek, hogy a halál: legyőzhető, ha én, lám, elesem is.” A másik mottót, fiad gyilkosait megidéző versemet, melyet a cenzúra a kötet 4. oldaláról törölt volt, a regény dedikált példányába Te magad írtad be közel nekem: “Alulírott igazolom, hogy a fenti idézetet (és még egyebeket) törölték erről a «sírkörről». Ettől még sötétebb a gyászunk. K-vár, 1985. április 10. Tar

Károly”. (Megint a más-más irányba futó sorsunkat összekapcsoló idézetek. De hát: “nagy manőver ez – a jövőt / idézik fenyegetve / zabszemlelkű zupás örmes-terek...” Ezt Te tőlünk északabbra, „magasabbra” jutva esetleg jobban tudod ma. Jóllehet Kismagyarország tollnokai nem is a mindentudásotokért irigyelnek titokban benneteket, hogyha igaz. Egyik nyugatra sodródott sorstársad szerint érzik rajtatok a másság szaga, s ezt nemigen veszi be a magyar orr.)

Aki mondhatni élete alkonyán kapcsol rá, főleg, mint közember, nagyobb sebességre idegen, ismeretlen világban, az itt is, ott is, mindenképp közösségvesztes lehet. Te viszont képességeidnek köszönhetően nem lettél nyelvvesztes; nem csupán arra gondolok, hogy megtanultál svédül és kiváló költőket, szövegeket ültetél át magyar nyelvre, hanem szerencsére, mint “konzervatív” nyelvmentő kellő humorral léptél akcióba új környezeted – a bevándorlás dátumát illetően is – sokrét(eg)ű, kis közösségében. (Vajon mit és mennyit sejtettek, tudtak mindebből az anyaországban, amikor utóbb „a Magyar Kultúra Lovagja” címmel megtiszteltek?)

Közös magányunk s hiányérzetünk még felhatalmazna, mondjuk arra, hogy egészségedet, s a benned bujkáló írói gondolatokat féltve-óvva arra kérjelek: többé sose légy eszmék bolondja. Téged azért nem kell attól félni, hogy a gyönyörű erdélyi örökséget eltékozzolja, és hálasorokkal üdvözli az egyhangúságra bekódolt, harsány európai kísértetet.

Messzi országban vagy, igaz, de jó helyen. Nem vigasztalás akar lenni, ám van olyan idős magyar író társad, aki bevallotta, hogy Bukarestben már csak a kutyájával szokott anyanyelvén társalogni. Az ember bizonytalansága immár világjelenség, és új komplexusunk, úgy néz ki, hosszú ideig el fog tartani.

„– Még hogy oda lett a nyarunk – dohog öregesen Facsiga. – Itt az ősz a nyarunkon. Minden nyár után ősz jön, Tisztafej?

– Igen, Facsiga. Még egyszer sem történt meg, hogy nyárra nyár következzen. De azért így is sok szép nyarunk lesz még...”

Lehet még, Öregfiú. (Nyári mese című regényedből idéztem ezt búcsúzóul.)

Többek közt ezért, az olykor a legsúlyosabbat is könnyeden megfogalmazó szellemedért becsül és gondol Rád baráti szeretettel:

Lászlóffy Csaba

(A fotó jobboldalán.)

